

ПОЉОПРИВРЕДНИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

-обавезна садржина- свака рубрика мора бити попуњена

(сви подаци уписују се у одговарајућу рубрику, а назив и место рубрике не могу се мењати или изоставити)

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију 01.11.2018. године. Наставно-научно веће Пољопривредног факултета у Новом Саду.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>др Драган Милић, доцент за ужу научну област Рачуноводство и економика пољопривредних газдинстава, датум избора: 24.09.2015. године, Пољопривредни факултет, Универзитет у Новом Саду, ментор;</p> <p>др Зоран Његован, редовни професор у пензији за ужу научну област Економија, датум, избора: 13.09.2007. године, Пољопривредни факултет, Универзитет у Новом Саду, председник, и</p> <p>др Станислав Зекић, редовни професор за ужу научну област Агроекономија, датум, избора: 16.07.2018. године, Економски факултет у Суботици, Универзитет у Новом Саду.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Мирела, Јанош, Томаш Симин</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 26.05.1982., Вршац, Република Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив: Пољопривредни факултет Нови Сад, Агроекономски, мастер менаџер</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: 2011. године, Агроекономија</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
ЕКОНОМСКИ ЕФЕКТИ ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ У ПОЉОПРИВРЕДИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.
Докторска дисертација изложена је на 350 страница распоређених у 5 поглавља. Садржај поглавља структуриран је на следећи начин: Поглавље Уводна разматрања (1-9) обухвата <i>Актуелност и значај проблематике</i> (2-6), <i>Предмет и циљ истраживања</i> (6-8), <i>Постављене хипотезе</i> (8-9) и део који се односи на <i>Метод истраживања</i>

и изворе података (9-14).

Друго поглавље представља **Преглед литературе** (15-49). Структурирано је у пет потпоглавља: *Теорије привредног раста и развоја* које је даље разрађено у подпоглавља *Привредни раст и развој* (16-18), *Класичне теорије привредног раста и развоја* (18-26) и *Савремени модели развоја* (26-27). Након тога, у **Прегледу литературе** представљена су потпоглавља *Научно-технички прогрес и пољопривреда* (27-32), *Нове технологије у пољопривредној производњи* (32-36), *Теоријске поставке органске производње* (36-39) и *Историјски развој органске производње* (39-49).

Треће поглавље носи назив **Резултати истраживања са дискусијом** (50-253) и подељено је на пет потпоглавља које је, посебно свако за себе, даље разрађивано. Прво потпоглавље носи назив **Савремене тенденције у научно технолошком развоју пољопривреде (светска искуства)** (50-96) и односи се на *Трендове у пољопривредној производњи у свету* (52-63), *Карактеристике међународне размене пољопривредно-прехранбених производа* (63-71), *Људски капитал у пољопривреди* (71-82), *Примену информационих технологија у пољопривреди* (82-88) и *Утицај нових технологија на заштиту животне средине и одрживост пољопривредне производње* (88-96). Следеће потпоглавље представља даљу разраду првог, у овом случају са акцентом на Републику Србију. Носи назив **Стање агропривреде и научно-технолошког развоја у Републици Србији** (96-142) и обухвата *Остварене резултате у производњи и приносима* (97-113), *Техничку опремљеност и примену минералних ђубрива у пољопривреди* (113-120), *Управљање водним потенцијалима* (120-124), *Информациону технологију у пољопривреди* (124-130), *Људски капитал* (130-137) и *Утицај нових технологија на заштиту животне средине и одрживост пољопривредне производње у Србији* (137-141). Треће потпоглавље се односи на органску производњу – **Органска пољопривреда као „стара-нова“ технологија производње** (142-184). Истражује *Настанак и концепт развоја савремене органске производње* (144-150), *Тенденције у органској производњи* (150-158), *Људски капитал и радна снага у органској производњи* (158-166), *Примена механизације и информационих технологија у органској производњи* (166-171) и *Социо-економски аспекти органске производње* (171-184). У даљој анализи органске производње истраживање се усмерава ка **Економским факторима органске производње** (184-215) где се анализира *Тржиште органских производа* (184-197) и *Економске карактеристике органских фарми* (197-215). Последње потпоглавље се односи на **Економску политику и моделе финансирања органске производње** (215-253). Анализирају се *Заједничка аграрна политика и органска пољопривреда* (219-225), *Искуства других земаља* (225-233), *Аграрна политика и органска производња Републике Србије* (233-241), *Политика научно технолошког развоја и друге развојне политике у органској производњи* (241-248) и *Потенцијални модели финансирања органске производње у Србији* (248-253).

Четврто поглавље се односи на **Закључак** (253-260) и пето на **Литературу** (260-277) са 247 навода литературе и 15 Закона, правилника и уредби.

Списак табела, графикана, шема и слика (276-285) наводи 79 табела, 102 графикана, 5 шема и 11 слика. Дисертација има 4 **Прилога** (286-350).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У Уводним разматрањима кандидаткиња МСц Мирела Томаш Симин наводи актуелност и значај проблематике истраживања докторске дисертације. Кандидаткиња наводи да је стални раст популације условио и повећање површина које се користе за пољопривредну производњу. Такође, повећању површина у пољопривреди доприносе и фактори попут раста дохотка, промене у структури производње, пољопривредна производња која је у функцији производње горива и сл. Сходно томе и начин савремене пољопривредне производње се изменио. Међутим, негативни ефекти конвенционалне производње (како се у дисертацији назива тренутно најзаступљенији систем пољопривредне производње) све више долазе до изражаја, те је стога неопходно одређену пажњу посветити и алтернативним односно одрживим системима пољопривредне производње, међу којима се истиче и органска пољопривреда.

Предмет и циљ истраживања су јасно представљени са посебно издвојеним циљевима и истакнутим потребама конкретно њиховог анализирања. Истичу се циљеви: утврђивања, представљања и анализирања савремених тенденција у научно технолошком развоју пољопривреде на светском нивоу, са посебним освртом на технологију органске производње, које се могу одразити на развој пољопривредне производње у Републици Србији; утврђивања и анализирања стања агропривреде и научно-технолошког развоја у Републици Србији, са посебним освртом на стање органске пољопривреде; дефинисања и анализирања могућих економских ефеката органске производње на развој пољопривреде Републике Србије и анализирања улоге економске политике у аграру и формулисања модела финансирања органске производње.

Такође, представљена су и истраживачка питања од којих се пошло приликом израде ове дисертације. Предмет истраживања у дисертацији јесте органска пољопривреда као одржив систем пољопривредне производње. Анализа органског система је планирана и спроведена у контексту са техничко-технолошким развојним теоријама и поставкама и органски систем производње је представљен као „стара-нова“ технологија. У вези с тим су полазне претпоставке, односно хипотезе од којих се пошло у истраживању. Наведено је шест почетних хипотеза истраживања.

Приликом прикупљања и обраде података за различите целине у склопу резултата истраживања коришћене су одређене методе истраживања и извори података. Ради прегледности и могућности праћења резултата истраживања, метод и извори података су приказани за свако посебно потпоглавље. Коришћене су класичне методе анализе и синтезе приликом прикупљања и интерпретације података. Компаративни метод је употребљен приликом анализе временских серија. Анализирана је продуктивност рада на светском нивоу са приказаном стопом геометријске прогресије. Анализа људског капитала, примене механизације и информационих технологија у органској производњи и социо-економске карактеристике органске производње се заснивала на резултатима спроведеног полуструктурираног интервјуа. Основи скуп представљајли су сви пољопривредни произвођачи са сертификатом на територији Републике Србије, на основу података надлежног Министарства, асоцијације Serbia Organica, Зелене Мреже и ГИЗ-а. Основно обележје је била већ сертифицирана производња, насупрот производњи која се налази у процесу конверзије. У истраживању које је спроведено на територији Републике Србије учествовало је 64 испитаника, односно индивидуалних газдинстава која поседују сертификат о органској производњи. Истраживање је спроведено у периоду март – новембар 2016. године. С обзиром да је у питању полуструктурирани интервју, подаци су прикупљани директним одласком на газдинства. За анализу конкурентских предности коришћени су RCA и ARCA индекси а аналитичке калкулације бруто марже за одређивање економских вредности органске производње. Извори података (базе података и стручна и научна литература) су прецизно представљени, са конкретним наводима њиховог коришћења. Коришћени су статистички програми Statistica 13 и SPSS. Примењени методи истраживања су коректни и у складу са постављеним циљевима, те омогућавају конципирање валидних научних закључака.

Део Прегледа литературе је структуриран на такав начин да омогућава континуирано праћење изложене теме. Са одговарајућим наводима литературе представљене су до сада познате теорије привредног раста и развоја, издвајајући прво саму дефиницију и разлике између појмова раста и развоја, потом представљајући класичне теорије привредног раста и развоја (истичући Тодарову класификацију четири водећа правца) долазећи до савремених модела развоја. Научно-технички прогрес и пољопривреда јасно истичу везу која постоји између развоја пољопривредне производње и њене улоге у укупном привредном развоју једне земље. Кандидаткиња истиче да се повезаност пољопривредне производње са привредним растом и развојем огледа и кроз могућности примене

савремених научних достигнућа, како би се повећала продуктивност и аутпут у овој производњи. Раст продуктивности у пољопривредној производњи (помоћу савремених научних достигнућа) индиректно доприноси расту и развоју индивидуалних животних стандарда. Развој савремених технологија у пољопривреди омогућава и приближавање концепту одрживог система пољопривредне производње (међу којима се издваја органска производња). Теоријске поставке органске производње су коректно представљене, издвајајући саме дефиниције органске производње и принципе на којима се она заснива. Историјски развој органске производње је приказан кроз етапе или фазе (фаза настанка, фаза развоја и фаза раста) што омогућава јасно праћење (кроз време) овог система производње, са литерарним наводима који се односе на посебно истакнуте фазе. На овај начин представљен, Преглед литературе представља комплетну целину која износи релевантна претходна истраживања из ове области.

Резултати истраживања са дискусијом су систематично приказани кроз пет потпоглавља која се надовезују и чине целину. У делу *Савремене тенденције у научно технолошком развоју пољопривреде (светска искуства)* кандидаткиња првенствено анализира факторе научно технолошког развоја пољопривреде (конвенционалне) на светском нивоу приказујући трендове у пољопривредној производњи у свету у смислу укупне производње, површина и приноса за одабране биљне и сточарске производе. Трендови у биљној и сточарској производњи, осим на светском нивоу су анализирани и на нивоу Европске уније. Даља анализа светске пољопривреде била је усмерена на карактеристике међународне размене пољопривредно-прехранбених производа. Приликом анализе међународне размене пољопривредно прехранбених производа кандидаткиња наводи да је важно имати у виду и специфичности везане за период посматрања 2003.-2013. године. Једна од основних специфичности коју треба издвојити, а која је имала утицај на формирање представљених и анализираних трендова, јесте финансијска и економска криза из 2008. године. Људски капитал, као важан фактор развоја сваке привредне гране, а тиме и пољопривреде је посматран са више аспеката. Посматрана је полна структура људског капитала у пољопривреде на светском нивоу и мерена је продуктивност рада макро-региона, под претпоставком да продуктивност изражава степен примене савремених достигнућа у пољопривреди. Издвојена је, кроз посебно потпоглавље, анализа примене информационих технологија у пољопривреди истичући чињеницу да савремене информационе технологије налазе широку примену у организовању и управљању пољопривредном производњом. Такође, у овом делу дисертације кандидаткиња приказује утицај нових технологија на заштиту животне средине и одрживост пољопривредне производње, приказујући повезаност научно технолошког развоја и органске производње.

Део *Стање агропривреде и научно-технолошког развоја у Републици Србији* фокус истраживања помера ка пољопривреди Србије, анализирајући горе наведене факторе развоја пољопривреде, овог пута на националном нивоу. Остварени резултати у производњи и приносима показују трендове у пољопривреди Србије посматране кроз временске серије за различите биљне и животињске врсте, показујући још увек зависност економских резултата у пољопривредној производњи од климатских и географских фактора. Техничка опремљеност газдинстава и предузећа из области пољопривредне производње је важна јер степен опремљености пољопривредном механизацијом на директан начин утиче на постигнут ниво продуктивности рада у производњи – са претпоставком да виши степен опремљеност доводи до вишег нивоа продуктивности рада. Такође, анализирана је и примена минералних ђубрива у конвенционалној производњи, опет као фактора који утиче на постигнут ниво продуктивности у националној пољопривреди. На висину приноса и на продуктивност производње у пољопривреди значајан утицај има и расположивост и квалитет воде за наводњавање, односно водни потенцијали једног подручја, те је у дисертацији приказано и управљање водним потенцијалима у Републици Србији. Слично претходном потпоглављу, посебно је приказан ниво употребе информационе технологије у Србији. Људски капитал је анализиран са аспекта образовне, старосне и полне структуре. Такође, приказан је и ниво компјутерске писмености у руралним подручјима Републике Србије. Утицај нових технологија на заштиту животне средине и одрживост пољопривредне производње у Србији још једном истиче могућности које постоје у органској пољопривредној производњи у Србији.

Органска пољопривреда као „стара-нова“ технологија производње представља резултате истраживања у овој дисертацији који су повезани са системом органске пољопривреде на глобалном и националном нивоу. Представљен је настанак и концепт развоја савремене органске производње, основни принципи ове производње, њен историјски развој до момента истраживања. Анализа је урађена и за Републику Србију с тим да је овај систем у Србији заступљен од деведесетих година

прошлог века, док кандидаткиња наводи да је у свету органска производња свој развој започела још двадесетих година прошлог века. Приказане су и анализирани тенденције у органској производњи, са приказаним површинама, регионима, структуром производње, бројем произвођача у овом систему, учешће органске у укупној пољопривредној површини и слично. Приликом анализе људског капитала и радне снаге у органској пољопривреди кандидаткиња износи да потребе за радном снагом у поређењу са конвенционалним фармама варирају међу земљама и регионима. Најчешће, употреба радне снаге по хектару коришћеног пољопривредног земљишта (UAA – utilized agriculture area) је 10-20% виша на органским фармама, међутим у неким земљама потребе за радном снагом су ниже на органским у односу на упоредиве конвенционалне фарме. У овом делу су приказани и резултати полуструктурираног интервјуа који се односе на карактеристике људског капитала у органској производњи, односно дескриптивну и квалитативну анализу органских произвођача у Републици Србији. У овом делу дисертације су анализирани и приказани резултати полуструктурираног интервјуа, који су осим карактеристика људског капитала, приказали и обележје примене механизације и информационих технологија у органској производњи. Социо-економски аспекти одређеног система производње (у овом случају органске пољопривреде) су значајни када се оцењује свеукупна одрживост таквог система. Сами економски аспекти органске пољопривреде су детаљније анализирани у поглављу 3.4. Економски фактори органске производње међутим, кандидаткиња наводи да је поред реалних емпиријских показатеља, за формирање комплетне слике о социо-економским карактеристикама важно је и истражити мишљења самих произвођача о наведеним аспектима.

Део **Економски фактори органске производње** приказује резултате истраживања који се односе на тржиште органских производа и економске карактеристике органских фарми. Тржиште је анализирано на глобалном нивоу у периоду од петнаест година. Кандидаткиња је представила учешће органског у укупном тржишту за одабране земље, вредност продаје и потрошњу по становнику. Анализирано је и национално тржиште органских производа са временским серијама вредносних података увоза и извоза. Обрачуната је компаративна предност помоћу RCA и ARCA индекса као индекса који се користе за израчунавање и анализу компаративних предности. У оквиру економских карактеристика органских фарми кандидаткиња је анализирао физички обим производње (компарацијом органске и конвенционалне производње) и финансијске перформансе биљне и сточарске производње у оквиру којих су анализирани цене органских производа, трошкови и финансијски резултати у органској производњи. Аналитичким калкулацијама бруто марже представљени су подаци са органских газдинстава у Србији добијени полуструктурираним интервјуом.

Последњи део Резултата истраживања са дискусијом се односи на **Економску политику и моделе финансирања органске производње**. Кандидаткиња наводи да једна од основних и врло истицаних предности органске производње јесте чињеница да је овај систем законски регулисан, односно да подлеже процесу сертификације који осигурава и гарантује да су се у процесу производње примењивали и поштовали основни принципи органске пољопривреде. Захваљујући томе, процес регулисања овог сектора је додатно оптерећен (у односу на конвенционалну производњу) регулативама, законима и прописима којих се произвођачи морају придржавати. То додатно истиче потребу већег учешћа државног сектора у регулисању ове производње. Наводе се и анализирају односи између Заједничке Аграрне Политике и органске пољопривреде. Приказана су искуства других земаља у смислу ефеката раста и развоја органског система производње и државне помоћи (дате у различитим облицима). Истиче се и анализира однос аграрне политике, политике научно технолошког развоја и других развојних политика и органске производње у Републици Србији. Такође, у овом делу представљени су и потенцијални модели финансирања органске производње у Србији.

Своје закључке кандидаткиња износи у **четвртном поглављу**. Кандидаткиња своје закључке износи систематично, према одређеним показатељима економских ефеката органске производње које је издвојила у свом истраживању.

Литература коју је кандидаткиња користила (на српском и енглеском језику) је бројна, разноврсна и у потпуности релевантна.

Прилози садрже упитник које је коришћен у спровођењу емпиријског истраживања и представља ауторски допринос кандидаткиње. Сложеност и обимност упитника указује на умешност у операционализацији проблема и добро познавање проблематике. Прилози такође садрже и табеле које су служиле као извор за графиконе представљене у докторској дисертацији, као и табеле

обрачунatih бруто маржи.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са ISI листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке или радове који могу заменити овај услов до 01. јануара 2012. године. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

1. **Tomaš-Simin Mirela**, Glavaš-Trbić Danica (2016): Historical development of organic production, *Ekonomika poljoprivrede* (63)3: 1083-1098. ISSN 0352-3462. **M 24**
2. **Tomaš-Simin M.**, Janković D. (2014): Applicability of diffusion of innovation theory in organic agriculture, *Ekonomika poljoprivrede* (61)2: 517-529. ISSN 2334-8453. **M 24**
3. **Tomaš-Simin, M.**, Popović-Vranješ, A. (2013): Organic agriculture as a factor of rural development in Serbia, International Scientific Conference „Sustainable Agriculture and Rural Development in Terms of the Republic of Serbia Strategic Goals Realization Within the Danube Region“, ed.: thematic proceedings, Institut za Ekonomiku Poljoprivrede, Beograd, str. 1042-1058. ISBN 978-86-6269-026-5. **M 14**
4. **Tomaš-Simin M.**, Miloradić J. (2014): Some economic indicators of organic agriculture, International Scientific Conference „Sustainable Agriculture and Rural Development in Terms of the Republic of Serbia Strategic Goals Realization Within the Danube Region“, thematic proceedings, eds.: Cvijanović D., Subić J., Vasile A.J. Institut za Ekonomiku Poljoprivrede, Beograd, str. 393-409. ISBN 978-86-6269-036-4. **M 14**
5. **Tomaš-Simin M.**, Pejanović R. (2014): Economical aspects of organic food production, International Conference “Employment, education and entrepreneurship”, 15-17 October, Belgrade, Visoka Škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo, Proceedings, pp. 266-285. ISBN 978-86-6069-103-5. **M 33**
6. Pejanović, R., **Tomaš-Simin, Mirela**, Glavaš-Trbić, Danica (2013): Problems of Knowledge Transfer in Organic Food Production, ICTT 2013 International Conference on Technology Transfer, Book of Proceedings, University of Niš, Niš, Serbia, pp. 303-308. ISBN 978-86-6125-083-5. **M 33**
7. Пејановић, Р., **Томаш-Симин, М.**, Цвијановић, Д. (2013): Одрживи развој и органска пољопривреда у стратешким документима Европске уније, Међународна научно-стручна конференција “Екологија у служби одрживог развоја”, Фрушка Гора, АндРЕВЉЕ, 26-28. септембар, Нови Сад, стр. 140-146. ISBN 978-86-7892-441-5. **M 33**
8. Njegovan Z., **Tomaš-Simin M.** (2014): The main directions of science and technology development in agribusiness sector of the Republic of Serbia, Book of Proceedings, ed.: Kovačević D., Fifth International Scientific Agricultural Symposium “Agrosym 2014” Jahorina, October 23-26, 2014, pp. 1135-1140. ISBN 978-99955-751-9-9. **M 33**
9. Đukić S., **Tomaš-Simin M.**, Veselinović J. (2017): The potentials for organic production of Serbia and other European union (EU) candidate countries, Book of Proceedings, ed.: Kovačević D., Agrosym 2017, VIII International Scientific Agriculture Symposium, Jahorina, October 05-08 2017, University of East Sarajevo, Faculty of Agriculture, Republic of Serpska, Bosnia, pp. 2473-2478. ISBN 978-99976-718-1-3. **M 33**
10. Ђукић С., **Томаш Симин Мирела** (2017): Органска пољопривреда на подручју Фрушке горе – неискоришћене могућности, *Агроэкономика* (46)73:75-83. ISSN 0350-5928. **M 52**

VII ZAKЉUČICI OДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација кандидаткиње МСц Миреле Томаш Симин је имала за циљ да идентификује економске ефекте органске производње у пољопривреди Републике Србије и да је постави у контекст техничко-технолошког развоја. Као такву, требало је да у склопу развојних теорија прикаже тренутно стање овог система производње и у свету и посебно у Србији са представљањем будућих развојних могућности. Да би остварила тај циљ – истраживање које је спроведено је морало бити свеобухватно и исцрпно. Захтевало је да се прикажу сви они елементи који су значајни за представљање крајњег циља, а опет сваки од тих елемената је сам по себи могао бити још детаљније анализиран и представљен. Сходно томе у резултатима дисертације су приказани одређени фактори научно технолошког развоја, њихово тренутно стање и тенденције кретања. Овакво представљање омогућава извођење потребног закључка који се односи на органски систем пољопривредне производње.

Посматрање тренутног стања у конвенционалној пољопривредној производњи је од значаја јер даје оквире за анализу органских система производње у склопу те пољопривреде. Кратак осврт на стање у конвенционалној пољопривредној производњи говори да она и даље има значајну улогу у светским привредним токовима. Трендови у пољопривредној производњи у свету и у Европској унији се донекле преклапају. Слично је и када говорио о трговини пољопривредним производима. Анализа људског капитала је показала да на светском нивоу још увек велики део популације своје приходе остварује у пољопривреди. Такође, анализа је показала да је учешће жена у пољопривреди све више забележено у земљама у развоју. Процењује се да, поред послова које имају у домаћинству, жене обезбеђују 60% до 80% пољопривредне радне снаге у пољопривреди у Африци и Азији и близу 40% у Јужној Америци. Анализа учешћа и примене савремених технологија у пољопривредној производњи и њихов допринос одрживом развоју је показала да, имајући у виду комплексност савремених научних достигнућа, у пољопривреди се интензивира примена савремене технологије која је усмерена на повећање продуктивности које неће негативно утицати на животну средину.

Анализа сличних трендова на нивоу Републике Србије је показала донекле различите резултате. Остварени резултати у производњи и приносима су показали да су климатски фактори у Србији од великог утицаја на коначне резултате производње који варирају по годинама. Анализа у Републици Србији је показала да су погонске и прикључне машине на газдинствима претежно старије од 10 година те је потребна убрзана замена застареле механизације. Употреба минералних ђубрива у пољопривреди Републике Србије је фактор производње који изразито варира у смислу производње и у смислу потрошње. На основу тога може се рећи да газдинства у Србији не користе свој потенцијал оптимално и да постигнути нивои приноса могу бити и виши, уколико би се примењивала адекватна заштита и прехрана усева. С друге стране, ова чињеница је значајна јер показује да земљиште у Републици Србији још увек није значајно контаминираном хемијским средствима те стога може у краћем временском периоду да се преведе у органски систем производње.

Анализа сектора органске пољопривредне производње је показала да се овај систем производње из године у годину све више развија, у смислу површина али и у смислу тржишта које обухвата. Како је савремена пољопривредна производња, која се још назива и конвенционална, све више препозната као облик производње који нарушава природну равнотежу и доприноси деградације животне средине, органски систем производње све више долази до изражаја захваљујући својим квалитетима. У Републици Србији у 2015. години органска производња се одвијала на 15.298 хектара (укључујући ту и површине које су у периоду конверзије). У односу на 2014. годину површине су се повећале за више од 60%, док су за пет година површине порасле за више од 260%. Учешће органске производње у укупним обрадивим површинама је 2015. године било 0,44%, што је још увек незнатно имајући у виду степен развоја овог система пољопривредне производње на међународном нивоу. Органски произвођачи у Србији су заступљени у две основне групе: постоје самостални односно индивидуални органски произвођачи који имају сертификовану производњу на свом газдинству и баве се производњом и пласманом органских производа (којих према резултатима истраживања има 334) и тзв. кооперанти који има приближно око 2000.

Резултати полуструктурираног интервјуа су показали да органски произвођачи у Србији донекле подсећају зачетнике органске производње у сада развијеним земљама и да се разликују од конвенционалних пољопривредних произвођача (према теорији дифузије иновација могли би се назвати иноватори). У Републици Србији просечно органско газдинство поседује рачунар и користи

га у својој производњи приликом евиденције. Произвођачи имају завршену средњу школу или факултет који најчешће није повезан са пољопривредом. Познају бар један страни језик и користе га приликом долажења до информација које су од важности за њихову производњу. Врло често се ради о произвођачима који су, поред економских, органску производњу изабрали и из идеолошких разлога и мотива, желећи да обогате сопствени живот и допринесу напретку микро региона у којем су засновали своју производњу. Уверени су у успешност и пре свега исправност своје производње и својих производа што им омогућава да планирају будуће пословање и ширење своје производње.

Економски, односно квантитативни показатељи су потврдили њихово мишљење и убеђеност у то да је органски систем и финансијски исплатив. Приноси у органским системима зависе од више фактора, међутим може се закључити да су они између 5-20% нижи од приноса у конвенционалним системима. Премијумске цене су мање/више постале „заштитни знак“ органских производа и врло често се помињу када се анализира економска ефикасност органских система. Распон премијумских цена се креће од 20 – 150%. Цене органских производа у Републици Србији су увећане у односу на цене конвенционалних производа у распону од 50% до 300%. Висина остварене премијумске цене зависи првенствено од врсте производа, продајног места и сезоналности производа.

По питању трошкова новија истраживања су показала да су, у већини европских земаља, укупни трошкови органских фарми у просеку нешто нижи од упоредивих конвенционалних фарми, односно да чине у просеку 80-100% укупних трошкова постигнутих у конвенционалним условима производње. Варијабилни трошкови су генерално посматрано за 30 до 40% нижи. С друге стране, фиксни трошкови су и до 45% већи од оних из конвенционалне производње (на то најзначајнији утицај имају трошкови радне снаге који су у просеку 10-20% већи него на конвенционалним фармама). Полуструктурираним интервјуом се дошло до података о структури трошкова и прихода у органској пољопривреди за одабране биљне културе на територији Републике Србије. Представљене калкулације бруто марже показују да су бруто марже у органској производњи у просеку за 20% више у односу на конвенционалну производњу, што је у сагласности са претходно наведеним истраживањима.

Истраживање је показало да економска и аграрна политика имају утицаја на развој органског система производње. Подстицаји за органску производњу у Републици Србији уведени су још 2004. године, с тим што се током година тип подршке мењао, као и износи, корисници и услови које су произвођачи требали да испуне како би остварили ове подстицаје. Политика подстицаја је била поприлично неуједначена и непредвидива (године 2012. је у потпуности изостала) до 2014. године када се донекле стабилизује. Нажалост, званични подаци о површинама у органском систему пре 2010. године за сада нису доступни те се не може одредити утицај подстицаја на зачетке ове производње у Србији.

Анализа конкурентности органског сектора Републике Србије (коришћењем RCA и ARCA индекса) је показала да Србија има конкурентске предности у овој производњи и да то јесте сектор којем треба посветити одређену пажњу. Анализа је урађена за период 2011-2015 године. RCA индекс је израчунат у поређењу Републике Србије са светом и са земљама Европе. Резултати показују да, овако посматрано, Република Србија у односу на Европу своју компаративну предност исказује од 2015. године када је RCA износио 1,24, а у односу на свет од 2013. године када је вредност овог индекса била 1,85. Исти резултати су добијени и применом ARCA индекса.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Приказ и тумачење резултата истраживања у овој докторској дисертацији изведени су на адекватан начин, на основу добро постављених и образложених претпоставки, предмета и циљева истраживања. У приказу, тумачењу и објашњењу резултата до којих је кандидаткиња дошла коришћена су адекватна теоријска и методолошка знања. Дакле, комисија даје позитивну оцену приказа и тумачења резултата истраживања који у потпуности задовољавају критеријуме једне докторске дисертације.

<p>IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:</p> <p>Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:</p>
<p>1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме Докторска дисертација „Економски ефекти органске производње у пољопривреди Републике Србије“ кандидаткиње МСц Миреле Томаш Симин написана је у складу са образложењем наведеним у пријави теме.</p>
<p>2. Да ли дисертација садржи све битне елементе Докторска дисертација својим насловом, садржајем, постављеним проблемом и предметом истраживања, дефинисаном хипотезом, методологијом истраживања, резултатима истраживања и начином тумачења резултата, садржи све битне елементе који се захтевају за радове оваквог карактера.</p>
<p>3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци Ова дисертација представља оригиналан допринос науци јер се на темељан начин бави проблемима органске производње који до сада нису довољно истражени у привреди Републике Србије па тиме ни у агроекономској науци у Србији. Доказивање истраживачких хипотеза представљало је императив истраживања, те је њихово доказивање или одбацивање допринос науци. Посебан допринос је и у томе што своје закључке темељи на резултатима самосталног емпиријског истраживања. Резултати истраживања ове докторске дисертације значајно проширују постојећа научна знања о економским ефектима органске пољопривреде са посебним акцентом на земље у развоју и транзицији у којима се налази и Република Србија. Методолошки допринос огледа се у успешном самосталном креирању адекватног инструмента, упитника, на основу којег је кандидаткиња обавила властито теренско истраживање. Изузетно сложеној проблематици економских ефеката органске производње на пољопривреду Републике Србије приступила је систематично те је обављена адекватна појмовна операционализација, прикупљена адекватна емпиријска грађа, а подаци адекватно обрађени и представљени.</p>
<p>4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања У овој дисертацији нису уочени недостаци који би битно утицали на резултате истраживања.</p>
<p>X ПРЕДЛОГ:</p>
<p>На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:</p>
<p>- да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана</p>

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

др Драган Милић, доцент за ужу научну област Рачуноводство и економика пољопривредних газдинстава, Пољопривредни факултет у Новом Саду, ментор

др Зоран Његован, редовни професор у пензији за ужу научну област Економија, Пољопривредни факултет у Новом Саду, председник

др Станислав Зекић, редовни професор за ужу научну област Агроекономија, Економски факултет у Суботици, члан

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.